

Musikalisk fostran i folkskolan.

All uppfostran rör sig mellan två punkter: anlag och mål, det mål, man genom kulturell insikt uppfattat som önskvärt. Uppfostran inom skolan tillryggalägger blott en liten sträcka av denna väg, men just den vägsträckan är ytterst viktig. För övrigt kännetecknas den av att anlagens betydelse ännu är övervägande. Senare, allteftersom människorna mogna, sker en förskjutning till förmån för målmedvetenheten.

Undersöker vi nu i det följande förutsättningarna för och avsikten med den musikaliska uppfostran, så torde det vara bäst att behandla anlag och mål var för sig.

Först likväl en tanke på den principiella betydelsen av musikalisk fostran. Vi gör en jämförelse: ser man ett hus, så kommer kanske omdömet att ta hänsyn till sådana egenskaper som: "Det är vackert", "det har vackert läge", "det gör ett solitt, ändamålsenligt intryck", etc. Men reflekterar man på huset som bostad åt sig, då kommer säkert andra faktorer att spela en roll: "Det har goda utrymmen", "det har alla bekvämligheter", etc. Vid sidan av dessa hänsyn kommer eventuellt de andra, som gällde det yttre intrycket, att synas oväsentliga, kanske bildar de också ett komplement.

Ett tredje slags värdering av ett hus är till exempel denna: "Här är ett hus, som jag tycker mycket om, men som är för litet — kan jag förstora det, förbättra det, kan jag bygga om det", etc. Svaret på dessa frågor torde man svårigen finna utan att ta hänsyn till förutsättningarna för ett husbygge. Här blir allt beroende av den ursprungliga avsikten med bygget. Den utifrån osynliga konstruktionen blir avgörande. Grundmurarnas och det konstruktiva skelettets bärighet är nu mycket väsentligare än det första yttre intrycket. Musiken skiljer sig från ett hus bland annat också därigenom att den visar ett eget organiskt växande. Vem skulle plantera ett träd i ett rum, då han vet, att det inom kort kommer att bryta sig ut genom taket?! En god musikalisk uppfostran tar hänsyn till alla tre stadierna av värdering: det blotta yttre välbehaget, hänsyn till användbarheten, till den inre konstruktionen och till överensstämmelsen med ens eget liv samt för det tredje en värdering ut ifrån dess utvecklingsmöjligheter.

Detta sista högsta stadium är ganska säkert inte var mans sak, men en ansvarsmedveten musikalisk fostran måste otvivelaktigt se det som sin plikt att syfta ditåt, om det så också endast vore för att undvika den blott alltför vanliga företeelsen, att man stannar kvar på det första stadiet av enbart yttre välbehag. Ty det är ovärdigt människan, som skiljer sig från alla andra varelser därigenom att hon kan bedöma sina handlingar, sina och sina medmänniskors. Tanke och känsla är människans båda abstrakta livsytringar. Först genom dem blir hon medmänniska.

Den betydelse man tillmäter musiken är beroende av vilken betydelse man tillmäter känslan hos

människan. Att hysa känslor och att yttra känslor är två skilda ting; men för all fostran är det en uppgift att väcka och utveckla mottagligheten för andras känslouttryck. Den betydande människan utmärker sig genom allmängiltigheten i sina känslor. Och beredskapen att ta del i dem är hos alla människor så stor, att den musikaliska uppfostrans problem framför allt är den musikaliske uppfostrarens problem. Det är alltså han, som har att undersöka och målmedvetet utveckla anlagen.

För det första alltså: småbarnsåldern är full av intryck, vilka redan gett varje barn dess andliga särprägel, innan det överlämnas åt den yrkesmässige uppfostraren. Inte minst i musikaliskt hänseende är småbarnsåldern fylld av intryck, vilka, just emedan de, psykologiskt uttryckt, är av perceptiv och icke asperctiv natur och alltså inrotar sig i individen utan varje kontrollerande omdöme, är av en vikt som inte får underskattas. Av vad art är nu dessa intryck? De omfattar i varje fall allting: alltifrån vaggvisan till de vuxnas musicerande, som på detta åldersstadium verkar fullkomligt godtyckligt. Däremellan ligger alla möjliga barn- och folkvisor, sådana de uppfattas under leken. Redan under denna korta levnadsperiod uppdelar barnet musiken i sådan där det kan deltaga och sådan som förpliktar det att vara tyst, vilket blott alltför ofta uppfattas som något besvärligt. Inom musiken liksom överallt börjar livsytringen just med impulsen till aktivitet, och det är lång väg till det passiva deltagandets andliga njutning. (Man bör tidigt vänja barnen vid att åhöra varandra, varvid gehör och omdöme måste skolas omsorgsfullt.) Indelningen i aktiv och passiv musikglädje sträcker sig genom hela livet; för närvarande befinner sig det övervägande flertalet på ett extremt stadium av passivitet. Detta faktum får den musikaliska fostran inte förbise, så mycket mindre som utvecklingen inom det aktiva musiklivet visar en sådan höjd, att passiviteten löper fara att slå över i en letargi, som till sist blott har en enda pseudo-kunskap kvar, nämligen den, att mästerverken inte är till för alla.

I den musikaliska uppfostran gäller det alltså båda delarna: att höja aktiviteten och att skola passiviteten. Vad det aktiva deltagandet beträffar, så kan man inte vara tillräckligt noga med utförandets kvalitet — naturligtvis i relativ bemärkelse.

Kerstin Andersson

Begravnings- & Eldbegängelsebyrå

Etabl. 1865 — Innehavare: O. S. Ohlson

23 G ö t g a t a n 23

Tel: 40 61 66 — 43 30 66. Bost. 43 59 48, 40 61 66 ankn.

Ombesörjer allt som tillhör begravingar.

OBS! ABSOLUT LÄGSTA PRISER.

Det är emellertid lätt nog att inom en skola bilda små mönsterkör, som kan tas till hjälp vid små musikaliska underhållningar i skolan och i form av ömsesidig medverkan få till stånd ett musikaliskt utbyte med andra skolor. Kanske körsången också låter förena sig med gymnastik, med rörelse. Våra dagars litteratur är heller inte fattig på material för större tillställningar, vilka säkert inte är svårtillgängliga, skol- och lärostycken av alla slag. *) A och O i folkskolans musikuppföstran är körsången. Men man kan gärna tidigt låta instrumentallorkestrar, sammansatta till exempel av lärare och äldre lärjungar, spela de vokala satserna för barnen. (Historiskt en parallell till Palestrinas Ricer-car: den instrumentala efterhärminingen av madrigalen a capella.) Om barnen får delta i orkestern genom att sköta batteriinstrumenten, verkar detta säkert gynnsamt på deras musikaliska disciplin.

Alltså förordas här: lärarorkestrar, skolframförande och framför allt kvalitetsprestationer i fråga om körsång, särskilt med utvecklande av sinnet för dynamiska nyanser, förbindelse av rörelse och sång och ett tidigt påpekande av musikens konstruktiva element. Här har man stor hjälp av ett byggspele, framställande hel- och halvtöner, ur vars sammansättning man utan möda kan avläsa tonskalornas byggnad och inbördes förhållanden. Med dylika spel, som jag senare hoppas få tillfälle att närmare beskriva, har jag ofta lyckats uppnå glädjande resultat. Om jag med dessa hänvisningar har antytt hur de musikaliska anlagen kan utnyttjas, så återstår ännu att tala om den musikaliska uppföstrans andra pol, målet.

Detta kan endast vara ett medvetet deltagande i musiklivet. Tiden i folkskolan utgör ju blott den första lilla delen av livet, och all uppföstran under denna tid får därför karaktären av förberedelse. Men förberedelsens medel framgår ur kännedomen om målet. Undersöker vi målet närmare, så visar det sig att musikens nuvarande ställning och även dess nuvarande stil är icke förutsättningslösa och därför icke obetingat slutgiltiga. Därav följer, att vi alltid är stadda i utveckling och att allt idealiserande av något tillstånd endast kan innebära en hämning. Ingen av musikens hittillsvarande situationer (de olika stilarterna) är slutgiltig och därför ingenting att idealisera. Var och en är blott ett utvecklingsstadium, och så förblir uppgiften alltid densamma, nämligen att stärka förståelsen för utvecklingen. Men vad är det som utvecklar sig i musiken? I egenskap av känsla kan den uppenbarligen inte utveckla sig så mycket som i egenskap av uttryck för känslor, och i själva verket är musikens historia framför allt historien om dess förändring i fråga om uttrycksmedel. Uttrycksmedelns, till exempel tonmaterialets utveckling försiggår nu delvis medvetet (genom konstnärerna), men dels är här fysikaliska lagar för differentieringen, för vilka konstnärernas öra endast är något mottagligare, därför att det är villigare än andra människors utslagsgivande. Är konstnären alltså alltid ett stycke före sin tid, så får detta på intet sätt tas till förevändning för att idealisera hans strävan, emedan man i så fall lätt kommer att anse konstnärerna själva som strävandets moraliskt-andliga norm.

Snarare beror allt på att man förminskar avståndet, i det man fäster uppmärksamheten på vad som kan förstås och läras i konstnärernas uttryckssätt. Hänvisningen till det underbara är inte förr på sin plats, än då man redan har förstått och förklarat det rent mänskliga, och konstnären arbetar mycket mänskligt och verkligt på sina verk! Romantiseringen av det konstnärliga skapandet, genikulten, är djupast inne reaktionär, men konstnären är alltid — i konstnärlig mening — revolutionär, i den mån han vill utveckling. Att ha önskat en utveckling är något som alla stora mästare har haft gemensamt, och i den meningen må man kalla dem mänsklighetens förebilder och ledare. Men vår uppgift är att förstå dem och vara villiga att följa dem, inte bara att beundra dem.

En uppföstran, som härleder sina metoder ur denna insikt, kan med högsta rätt säga om sig själv, att den medverkat till att övervinna den ovärdiga ensamhet, vilken drabbat dem som söka mänsklighetens bästa: konstnärerna.

Hans Holewa.

*) Jag hänvisar till Wolfgang Fortner: CRESS ERTRINKT eller Hermann Reuter: DER NEUE HIOB, verk, vilka redan ofta har gjort verkan i en dylik ram; och särskilt det förra möjliggör medverkan också av folkskolans yngsta årskurser.

Pressklipp

Det evigt manliga.

SVENSKA DAGBLADET har läst Lärarinneförbundets nr 42, särskilt ledaren om "Den efterträdde trean" och det har resulterat i nedanstående redaktionella artikel med rubrik Det evigt manliga:

Stockholmskretsen av Folkskollärarförbundet har beslutat att göra en framställning till folkskoleledningen med krav på särskilda goss- och flickavdelningar fr. o. m. 3:e klass, där icke "av organisatoriska skäl blandade avdelningar måste bibehållas" samt ett principiellt krav på att pojkar skola undervisas och uppföstras av manliga lärare.

Tidskriften "Lärarinneförbundet" har med anledning därav några beska kommentarer i sin ledare: "att gossar ska uppföstras uteslutande av manliga lärare, flickor av kvinnliga, är dock eljest icke en regel, som kan påräkna den moderna — i bästa bemärkelse moderna — pedagogikens sanktion. Utgår man ifrån att skolan bör fostra sina elever för livet, där ju som bekant män och kvinnor samarbetar och måste kunna nära samarbeta med varandra på mängden av arbetsområden, är

Ring Alsten 248

Bageriet Ringen

och Ni erhåller ett verkligt gott, hembakat bröd. Småbröd efter herrgårdsrecept. Tårter på beställning.

Alstensgatan 6-8.